

Profesor Bolesław Krupiński

Hieronim Sieński
Biblioteka Główna AGH

Bolesław Krupiński urodził się 15 marca 1893 roku w Woronczynie koło Włodzimierza Wołyńskiego, w rodzinie o patriotycznych tradycjach – ojciec był powstańcem z 1863 roku zesłanym na Syberię. W wieku dziewięciu lat rozpoczął naukę w Gimnazjum Klasycznym w Łucku, które ukończył w 1911 roku i zdał ze złotym medalem egzamin maturalny. Następnie po zdaniu egzaminu konkursowego, rozpoczął studia w elitarnym Instytucie Górniczym w Petersburgu. W czerwcu 1914 roku, po trzech latach studiów, rozpoczął praktykę studencką w kopalni węgla kamiennego „Niwka” w Zagłębiu Dąbrowskim, należącej do francuskiego Towarzystwa Kopalni i Zakładów Hutniczych Sosnowieckich. Wybuch I wojny światowej uniemożliwił mu powrót na uczelnię i ukończenie studiów. Dla zdobycia środków do życia rozpoczął pracę w tej kopalni. W ciągu czterech lat przeszedł w „Niwce” podstawowe szczeble zawodu górniczego: od ładowacza, strzałowego, nadgórnika do sztygara. W tym czasie zorganizował w tej miejscowości szkołę o charakterze gimnazjum fizyczno-matematycznego, w której wraz ze swoimi kolegami uczył młodzież – przypadła mu arytmetyka. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, w „Niwce” podjęto prace nad uruchomieniem kopalni, w czym aktywnie w tym uczestniczył. Po utworzeniu w 1919 roku Akademii Górniczej w Krakowie zdecydował się w niej kontynuować studia – nie przerywając pracy w kopalni. Studia ukończył z wyróżnieniem. Na podstawie pracy dyplomowej, napisanej pod kierunkiem prof. Henryka Czeczotta, 6 czerwca 1923 roku uzyskał dyplom inżyniera górniczego z numerem 6. W tym czasie był już zawiadowcą kopalni „Niwka”. Należy dodać, że odebrał dyplom z kancelarii AG dopiero we wrześniu 1926 roku i był zawiadowcą kopalni „Modrzejów” w Niwce. Swoją wyróżniającą się postawą zwrócił uwagę francuskich zwierzchników i w 1924 roku odbył pierwszą podróż do Francji w celu poznania francuskiego górnictwa. Spostrzeżenia z tego wyjazdu opublikował w artykule „Zagłębie węglowe północnej i wschodniej Francji” – „Przegląd Górniczo-Hutniczy” 1925 rok. Potem nastąpiły kolejne podróże, podczas których zapoznał się z organizacją, zarządzaniem, wyposażeniem i zasadami eksploatacji kopalni różnych towarzystw i w zagłębiach węglowych Francji. Pod koniec 1929 roku został głównym inżynierem w Towarzystwie Kopalni i Zakładów Hutniczych Sosnowieckich. Podlegały mu wszystkie kopalnie

W marcu 2018 roku minęła 125 rocznica urodzin profesora Bolesława Krupińskiego – nestora polskiego górnictwa, zaliczanego do najważniejszych postaci w XX-wiecznej historii polskiego górnictwa, przewodniczącego Państwowej Rady Górnictwa oraz wykładowcy AGH.

w „Niwce” oraz „Klimontów” i „Mortimer” w Sosnowcu. Zdobył wielkie doświadczenie, szczególnie w zakresie eksploatacji pokładów grubych, zwalczaniu pożarów oraz innych problemów górniczych i geologicznych, na przykład tektoniki uskokowej Zagłębia. Na temat uskoków wystąpił z wykładami na Zjeździe Stowarzyszenia Inżynierów Górniczych zorganizowanym w Akademii Górniczej w Krakowie. Profesor Karol Bohdanowicz, prezes pierwszej Państwowej Rady Geologicznej, powołał go w jej skład i był to wyraz uznania dla jego wielkiej wiedzy praktycznej. W 1934 roku podjął ważną życiową decyzję, odszedł z pracy w zarządzie towarzystwa. W ten sposób zaprotestował wobec decyzji francuskich właścicieli o zamknięciu kopalni „Klimontów” w czasie światowego kryzysu gospodarczego na początku lat 30. Podjął pracę w Rybnickim Gwarectwie Węglowym, początkowo na stanowisku dyrektora kopalni „Rymer”, a następnie awansował na stanowisko dyrektora wszystkich kopalń tego Gwarectwa. Pracował na tym stanowisku aż do wybuchu II wojny światowej. W tym czasie w podległych mu kopalniach wprowadził wiele nowych rozwiązań technicznych i organizacyjnych, które przyniosły jemu wiele sukcesów zawodowych. Stał się jednym z najbardziej znanych i cenionych górników dwudziestolecia międzywojennego. Należy zaznaczyć, że przez cały ten czas utrzymywał ścisłe kontakty naukowe z Akademią Górniczą. W latach 1937–1939 był członkiem Komisji Egzaminu Dyplomowego Wydziału Górniczego. Wybuch II wojny światowej zaskoczył go na terenie kopalni „Emma”, gdzie został aresztowany przez gestapo, a potem więziony w Rybniku, Raciborzu i Rawiczu. Tragycznym wydarzeniem z tego okresu był marsz z Weimaru do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie, gdzie skatowany – już na granicy śmierci – został uratowany przez obozowych współwięźniów, dawnych kolegów z Gwarectwa Rybnickiego. W 1941 roku, po 19 miesiącach obozowej gehenny, w strasznym stanie, ważąc zaledwie 36 kg i z powybijanymi zębami, został zwolniony z obozu dzięki staraniom przyjaciół ze Śląska. Przedostał się do rodziny w Warszawie

phot. arch. BG AGH



Profesor Bolesław Krupiński



foto. arch. BG AGH

Profesor Bolesław Krupiński

i tam wracał do zdrowia. Podjął pracę w legalnie działającej firmie „Torf”, gdzie kierował eksploatacją torfowiska na przedmieściach Warszawy. Firma ta była przykrywką działalności konspiracyjnej wybitnych polskich inżynierów górniczych i ekonomistów. W kontakcie z delegaturą Rządu Londyńskiego przygotowywał koncepcję powojennej organizacji polskiego górnictwa, przewidując jego nacjonalizację i przeczuwając, że taka koncepcja będzie potrzebna. Później pracował także w fabryce marmolady. W trakcie pobytu w Warszawie organizuje pomoc dla młodzieży ze Śląska i Zagłębia umożliwiając jej między innymi podejmowanie studiów na tajnych kompletach. W czasie wojny dotknęła go niezwykle bolesna tragedia. W pierwszych dniach powstania warszawskiego zginął jego syn Andrzej. Wcześniej, w 1936 roku, zmarł młodszy syn Maciej. Po powstaniu wraz z żoną wyjechał do Kielc.

W styczniu 1945 roku wraz z grupą dawnych współpracowników wrócił na Śląsk. W latach 1945–1949 był naczelnym dyrektorem technicznym Centralnego Zarządu Przemysłu Węglowego. Te pierwsze powojenne lata były niezwykle ważne dla odbudowy polskiego górnictwa węglowego. Sprawie tej Krupiński poświęcił całą swoją wiedzę, doświadczenie, wiele czasu i energii. Chcąc zapomnieć o rodzinnej tragedii poświęcał się pracy. Często powtarzał słowa: „Byłem bardzo spragniony pracy w górnictwie. Ja się wprost narkotyzowałem pracą”. W pierwszych powojennych latach górnictwo węglowe stanowiło podstawę odbudowy kraju. Dzięki wielkiemu zaangażowaniu udało mu się zmobilizować wielu inżynierów górniczych i innych ludzi do odbudowy i rozbudowy przemysłu górniczego. Organizował uruchamianie kopalń, transport węgla i jego eksportowe wysyłki. Rozwiązywał problemy zaopatrzenia kopalń w niezbędne maszyny i materiał, troszczył się o problemy życiowe i socjalne załóg górniczych. Podejmował działania mające na celu uruchomienie fabryk maszyn, zakładów remontowych i biur projektów. Z jego inicjatywy w kwietniu 1945 roku powstał Instytut Naukowo-Badawczy Przemysłu Węglowego, dzisiejszy Główny Instytut Górnictwa, w którym to profesor przez 16 lat pełnił funkcję przewodniczącego Rady Naukowej. Odradzając się górnictwo pilnie potrzebowało nowych rozwiązań technicznych i organizacyjnych oraz kadr inżynierskich, a więc rozwoju wyższego szkolnictwa górniczego i specjalistycznych instytucji badawczych. Stąd bliski jemu rozwój Akademii Górniczej, utworzenie wydziałów górniczych na Politechnice Śląskiej w Gliwicach i nieco później na Politechnice Wrocławskiej. Górnictwo potrzebowało również nowego prawodawstwa geologicznego i górniczego oraz szczegółowych przepisów technicznych. Zakres problemów, jakim się zajmował w tym okresie był ogromny. Ten niezwykle trudny, pionierski czas

w pełni pokazuje jego wielki talent inżynierski i organizatorski oraz niezwykłą skuteczność. Profesor był klasycznym typem państwowca, a więc człowieka pracującego dla dobra państwa, bez względu na przekonania polityczne klasy rządzącej. Pod koniec 1949 roku otrzymał nominację na podsekretarza stanu w Ministerstwie Górnictwa. Po tej nominacji przestały mu bezpośrednio podlegać bieżące sprawy wydobywania, ale przypadł nadzór nad nauką górniczą, polityką inwestycyjną, węglem brunatnym i przemysłem naftowym. Był więc koordynatorem wszystkich spraw związanych z kształceniem inżynierów górniczych, sprawował także – jako przewodniczący Rady Naukowej – zwierzchnictwo nad Głównym Instytutem Górnictwa. Profesor był też aktywny na forum międzynarodowym. Przez wiele lat kierował pracami Komitetu Węglowego Europejskiej Komisji Gospodarczej przez ONZ w Genewie. Jego osobiste kontakty międzynarodowe sprawiły, że w 1958 roku udało się także powołać Międzynarodowy Komitet Organizacyjny Światowego Kongresu Górniczego, którego był prezydentem do śmierci w 1972 roku. Działalność naukowa profesora cieszyła się szerokim uznaniem i szacunkiem za granicą. Był tam bardzo popularny. Odbывał dziesiątki podróży zagranicznych. Swobodę w międzynarodowych kontaktach ułatwiała mu to, iż bardzo dobrze znał języki francuski, niemiecki, angielski i rosyjski. Po kilku latach sukcesów zebrały się nad nim czarne chmury. Będąc bezpartyjnym specjalistą i mając własne poglądy nie zawsze był wygodny dla komunistycznej władzy. W 1953 roku został usunięty z Ministerstwa Górnictwa. Będąc zwolnionym z rządowych obowiązków profesor skoncentrował się na pracy naukowej w Akademii Górniczo-Hutniczej, rozwoju Krakowskiej Szkoły Projektowania Kopalń, na wykładach w Politechnice Śląskiej w Gliwicach i programie badawczym GIG.

W struktury rządowej profesor powrócił w 1956 roku – powtórnie został wiceministrem górnictwa. W tym samym roku powołany na stanowisko przewodniczącego Państwowej Rady Górniczej, czynnie uczestniczył w rozwoju nowoczesnego górnictwa w Polsce, przyczyniając się do uruchomienia Rybnickiego Okręgu Węglowego, Tarnobrzeskiego Okręgu Siarkowego oraz Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedzianego. Zajmował się także wpływem eksploatacji górniczej na powierzchnię, ochroną złóż i środowiska naturalnego. W 1960 roku został przewodniczącym Komitetu Górniczego PAN, a w roku następnym członkiem korespondentem PAN.

Przybliżając jego pierwsze powojenne lata działalności należy także podkreślić aktywność na polu naukowym. Utrzymywał ścisłą współpracę z Akademią Górniczą w Krakowie. W roku akademickim 1945/1946 jako docent został mianowany

kierownikiem Katedry Górnictwa III Wydziału Górniczego i kierował tą pracownią do 1963 roku. W roku akademickim 1952/1953 zmieniono nazwę większości katedr, Katedra Górnictwa III otrzymała nazwę Katedra Ekonomiki i Organizacji Górnictwa. W 1946 roku na podstawie pracy „Główne linie rozwoju górnictwa węglowego w Polsce” uzyskał habilitację. W roku akademickim 1946/1947 został profesorem kontraktowym na Wydziale Górniczym. W lutym 1951 roku Sekcja Techniczna Rady Głównej AGH powołała zespoły w celu opracowania programów magisterskich AGH, na Wydziale Górniczym w ich skład weszli profesorowie: Witold Budryk, Bolesław Krupiński i Wacław Lesiecki. W 1950 roku Krupiński uzyskał tytuł profesora zwyczajnego. 30 listopada 1954 roku, na mocy uchwały Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej, otrzymał stopień doktora nauk technicznych. Jako wykładowca akademii przyczynił się do powstania polskiej szkoły nowoczesnego projektowania kopalń oraz opracowania teoretycznych zasad kompleksowego zagospodarowania złóż kopalnin użytecznych. Znalazło to wyraz w wielu opracowaniach indywidualnych i zespołowych. Profesor opublikował ponad 120 prac naukowych i publicystycznych, z których wiele przetłumaczono na języki: rosyjski, angielski, francuski i niemiecki. Prace te obejmowały bardzo szeroki zakres tematyczny, od problemów ruchowych, mechanizacji robót górniczych, bezpieczeństwa pracy, projektowania kopalń, aż po problemy gospodarki surowcami. Zasadą profesora było opracowanie wielu podstawowych zasad z dziedziny projektowania kopalń i stworzenie naukowych podstaw zagospodarowania rejonów górniczych. Szczególnie ważnymi pracami były: siedmiotomowe „Przepisy technicznej eksploatacji kopalń”, które stanowią rodzaj podręcznika prowadzenia kopalń (1953), stanowiąca XVI tom zbioru „Górnictwo” oraz „Zasady projektowania kopalń” (1963). Ponadto był autorem licznych ekspertyz i kilku patentów. Był też promotorem kilku prac doktorskich, między innymi przyszłych profesorów: Romana Bromowicza i Mieczysława Jawienia.

Prof. Bronisław Barchański niezwykle ciepło wspomina prof. Krupińskiego. Profesor brał czynny udział w pracach Stowarzyszenia Wychowanków AGH od początków jego istnienia. Dzięki jego staraniom w 1945 roku odbył się Pierwszy Zjazd SW AG, a później stowarzyszenie uzyskało osobowość prawną. W uznaniu jego zasług Stowarzyszenie Wychowanków AGH uczciło go w bardzo szczególny sposób. W 1967 roku otrzymał godność członka honorowego SW AGH i jego nazwisko znajduje się na tablicy pamiątkowej poświęconej Członkom Honorowym Stowarzyszenia Wychowanków AGH znajdującej się w holu Gmachu Głównego AGH (więcej na ten temat w Biuletynie AGH 2014 nr 78/79, XIII część cyklu). Spotkał go jeszcze

jeden zaszczyt. Podczas uroczystości jubileuszu 50-lecia AGH został powtórnie immatrykulowany. Z dniem 1 października 1963 roku profesor przeszedł na emeryturę.

Wiosną 1968 roku, z okazji 75 rocznicy urodzin, w uznaniu zasług dla rozwoju polskiego górnictwa, nauki i gospodarki narodowej prof. Krupiński otrzymał tytuł doktora honoris causa AGH, ten sam tytuł otrzymał od Uniwersytetu Politechnicznego w Limie (Peru) w 1972 roku.

Wyrazem uznania jego osiągnięć były też odznaczenia państwowe:

Złoty Krzyż Zasługi (trzykrotnie) Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Order Sztandaru Pracy I i II klasy, Śląski Krzyż Powstańców, Medal za Wolność, Medal 10-lecia Polski Ludowej, Złota Odznaka „Za pracę społeczną dla miasta Krakowa”. Otrzymał godność Zasłużonego Górnika Polski Ludowej, Zasłużonego Ratownika i Racjonalizatora, Stopień Generalnego Dyrektora Górniczego I stopnia i Dyplom Honorowy za 50-letnią pracę w polskim przemyśle węglowym.

Profesor Bolesław Krupiński zmarł 24 października 1972 roku w Warszawie.

Pochowany został w Alei Zasłużonych na Powązkach Wojskowych w Warszawie. W dowód pamięci o profesorze macierzysta uczelnia i wychowankowie zorganizowali Międzynarodowe Sympozja im. B. Krupińskiego. Pierwsze odbyło się w dniach 8–10 października 1985 roku w Instytucie Projektowania i Budowy Kopalń AGH. Zgromadziło ponad 100 osób z kraju i zagranicy. Opierając się na postulatcie I Międzynarodowego Sympozjum, Zakład Projektowania, Budownictwa, Ekonomiki i Zarządzania w Górnictwie dla uczczenia setnej rocznicy urodzin profesora zorganizował II Sympozjum pod hasłem „Kopaliny użyteczne bogactwem narodu”, które odbyło się



PROF. DR INŻ. BOLESŁAW KRUPIŃSKI

Karykatura prof. Bolesława Krupińskiego zaczerpnięta z publikacji: *Akademia w karykaturze* (oprac. red. Wacław Różański, Ferdynand Szwagrzyk; karykatury z 1969 roku, oprac. A. Wasilewski), Kraków 1969

Tablica pamiątkowa w Pawilonie A-1



fol. S. Malik

w dniach 23–24 września 1993 roku w AGH. W 40. rocznicę jego śmierci odbyło się III Seminarium zatytułowane „Profesor B. Krupiński (1893–1972) kontynuatorem wielkich idei Stanisława Staszica”, a zorganizowane z inicjatywy prof. Piotra Czai – Dziekana Wydziału Górnictwa i Geoinżynierii – w ramach obchodów święta patronki górników św. Barbary w dniu 7 grudnia 2012 roku. Wizualnym dowodem pamięci o profesorze jest tablica, zamieszczona na pierwszym piętrze pawilonu A-1, jednej z siedzib Wydziału Górnictwa i Geoinżynierii. Znajduje się na niej jego podobizna i następujący napis:

BOLESŁAW KRUPIŃSKI
1893–1972
PROFESOR DOKTOR HC – AGH
CZŁONEK PAN
ZASŁUŻONY GÓRNIK
POLSKI LUDOWEJ
WYBITNY WSPÓŁTWÓRCA
ROZWOJU
POLSKIEGO GÓRNICTWA
WIELKI PRZYJACIEL MŁODZIEŻY
I WYCHOWAWCA
WIELU POLSKICH GÓRNIKÓW
JEGO PAMIĘCI
POLSCY GÓRNICZY

W 2008 roku, z okazji 50-lecia Światowego Kongresu Górniczego, staraniem AGH wybito okolicznościowy medal. Na rewersie znalazły się zabytkowe budowle

Krakowa z napisem KRAKÓW 2008/THE 50TH ANNIVERSARY/OF/THE WORLD MING/CONGRES, a na rewersie umieszczono popiersie profesora i podpis prof. Bolesław Krupiński. Jego projektantem była Hanna Jelonek. W tym też roku XXI Światowy Kongres Górniczy odbył się w Krakowie. Z tej okazji ukazała się również karta pocztowa z jego podobizną. Dla pełnej informacji należy jeszcze dodać, że Jego imię nosi kilka obiektów. Kopalnia Węgla Kamiennego „Krupiński” z siedzibą w Suszcu w województwie śląskim. Na jej terenie znajduje się izba pamięci prof. B. Krupińskiego. Jego imię noszą dwie szkoły: Technikum Górnicze w Rybniku – obecna nazwa Zespół Szkół Technicznych w Rybniku oraz Zespół Szkół nr 1 im. prof. Bolesława Krupińskiego w Lubinie. Komitet Redakcyjny „Przeglądu Górniczego” ogłasza konkurs o nagrodę im. prof. Bolesława Krupińskiego na najlepszy artykuł, upowszechniający doświadczenia kopalń podziemnych w zakresie działań skutkujących poprawą bezpieczeństwa i ekonomicznej efektywności eksploatacji złóż. Robert Jarocki pamięci profesora poświęcił biograficzną opowieść „Z Niwki do Genewy”, wydaną w Krakowie w 1980 roku. W serii „Poczet Gwarków Śląskich” siódmy zeszyt w 2012 roku poświęcony jest profesorowi i nosi tytuł „Gwarek prof. Bolesław Krupiński”.

Nieodłącznym rysem bogatej osobowości profesora był jego humanizm, szlachetność charakteru, wrażliwość na ludzkie i społeczne potrzeby, niezwykła wytrwałość i konsekwencja w postępowaniu, płomienny zapał do twórczej pracy, dbałość o maksymalną społeczną użyteczność jej efektów, głęboki patriotyzm przejawiający się w ofiarnej pracy na rzecz własnego społeczeństwa. We wspomnieniach podkreślano, że jego sylwetka szczególnie zasługuje na jak najszerze przedstawienie jako pozytywny wzór osobowy człowieka naszego czasu – czasu budowy lepszej przyszłości. W historii każdej gałęzi nauki można wskazać osobowość, bez której dokonań trudno by było wyobrazić sobie rozwój i aktualny stan wiedzy w danej dziedzinie. W zakresie górnictwa taką postacią zapewne był prof. Bolesław Krupiński. Był niekwestionowaną legendą przemysłu węglowego w Polsce. W mniejszym stopniu naukowcem, a w znacznie większym politykiem, organizatorem. Miał świetne pomysły i jeśli był do nich przekonany, realizował je z żelazną konsekwencją, nawet wbrew ludziom, którzy działali na wysokich szczeblach struktur państwowych i partyjnych. Był świetnym znawcą ludzi, doskonale potrafił dobrać ich do realizacji swoich celów. Za puentę tego artykułu niech posłuży jedna z ostatnich wypowiedzi profesora: „Paradoks losu! Mój ojciec pracował w górnictwie syberyjskim, a ja zasiadam w fotelu ministerialnym, na który wydzwignęto mnie polskie górnictwo”.

Źródła:

- Barchański B.: Profesor Bolesław Krupiński (1893–1972) : uroczystości upamiętniające 40. rocznicę śmierci wybitnego wychowanka AGH Kraków. Biuletyn AGH 2013, nr 61, s. 17–21, [foto]
- Goetel W.: Bolesław Krupiński. Nauka Polska 1963, nr 4, s. 75–77, [foto]
- Gwarek prof. Bolesław Krupiński. Poczet Gwarków Śląskich, z. 7. Katowice, 2012, 154 s., [foto]
- Jarocki R.: Z Niwki do Genewy. Kraków 1980, 415 s., [32] s., [foto]
- Moroszek H.: Wspomnienie o profesorze Bolesławie Krupińskim. Budownictwo Węglowe: Projekty – Problemy 1984, nr 1/2, s. 1–5, [foto]
- Socha B.: O człowieku który fanatycznie kochał podziemne bogactwo polskiej ziemi : Prof. dr hab. inż. Bolesław Krupiński doktor honoris causa AGH we wspomnieniach mgr inż. Barbary Sochy. Vivat Akademia AGH 2013, nr 10, s. 23–27, [foto]
- Stobiński J.: Wspomnienia o profesorze Bolesławie Krupińskim wygłoszone w KWK „Krupiński” w marcu 1993 r. w setną rocznicę jego urodzin. Przegląd Górniczy 1993, T. 49, nr 11–12, s. 4–6
- Wielka Księga 85-lecia Akademii Górniczo-Hutniczej. [Oprac.] zespół aut. K. Pikoń (red. naczelny), A. Sokołowska (dyrektor projektu), K. Pikoń. Gliwice 2004, s. 179
- Wójcik Z.: Bolesław Krupiński 1893–1972. Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1973, nr 2, s. 341–346
- Z dziejów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w latach 1919–1967. Oprac. J. Sulima-Samujłto oraz zespół aut. Kraków 1970, s. 624 (Wydawnictwa Jubileuszowe 1919–1969)
- Żytka J.: Wspomnienie pośmiertne o profesorze Bolesławie Krupińskim. Przegląd Geologiczny 1973, T. 29, nr 4, s. 173